

Kereszttség,
újjászületés, megtérés,
keresztyén tanítás és nevelés

Hogyan kezdek jól ezt az írást? Mint Krisztus testének tagja, csakis „hálát adva az Atyának, ... aki megszabadított minket a sötétség hatalmából, és átvitt az Ó szeretett Fiának királyságába, kiben van a mi váltságunk, bűneink bocsánata" /Kol 1,12-14/. Hálát adok Istennek csodálatos kegyelméért, hogy keresztiségemet, mely 1955. Pünkösdjén történt, nem hagyta kárbaveszni rajtam, hanem 1973. nyarán Szentlelke által valósággá tette számomra azt, ami a keresztiség isteni tartalma: a bűnbocsánatot és új életet.

Addig keresztiségem és minden vallásosságom /sőt vallásos döntésem/ ellenére én elveszett voltam, nem voltam Istennek újjászületett gyermeke. Amikor megkereszteltek, szüleim nem a kegyelemből élők valódi Krisztus-hitével, hanem öngaz emberi vallásossággal vittek oda. Emberi oldalról tehát visszaélés volt Isten kegyelmével. De szüleimnek ezt a - sajnos, mindmáig ilyen - vallásosságát is fölhasználta Isten, hogy számomra igéjével sokszori találkozást készítsen, és elhozza azt a döntő időszakot, amikor összeroppantak öngaz, sőt antikrisztusi vallásos ábrándjaim, hogy kegyelemre szorult bűnvallóvá tétetvén immár az Ur bűnbocsátó irgalmából éljek.

Ami feszültség az eddig leírtakban van, az okozza a keresztiség témájával, főként keresztelési gyakorlatunkkal kapcsolatosan azóta ismételten kiújuló küszködéseimet. Azt próbálom leírni, amire mostanig e küszködéseimben eljuttatott Isten.

A keresztség lényege: „Isten igéje a vízben” /Schmalkaldeni C./

„Bár testi szem csak vizet lát E drága keresztségben,
Hit által Krisztus váltságát Elnyerjük e szentségben.” /Luther
keresztelési éneke, 295.é. 3.v./ Mi ad ekkora jelentőséget en-
nek a vízzel való leöntésnek, vagy régebbi formájában - mint
Luther is magyarázta - alámerítésnek? Az, hogy nemcsak a víz
van ott, hanem azzal a vízzel együtt van Isten élő és ható igé-
je. Ez az ige teszi azt a vizet valóban keresztséggé. A kereszt-
ség tehát nem az ember hitvallásán és cselekedetén alapul, ha-
nem az Ur személyre szóló igéje által az a lényege és tartalma,
hogy benne „Isten kegyelme kínáltatik fel” /Ágostai Hitv. IX./.
Vallom, hogy a keresztség mibenlétének ez a felfogása és megha-
tározása tökéletes összhangban van az újszövetségi igehirdetés
és bizonyágtétel egészével: „Mert kegyelemből vagytok megmen-
tettek, hit által: és ez nem tőletek van, Isten ajándéka ez”
/Ef 2,8/. Isten kegyelme az egyedüli alapja a keresztyén élet-
nek, és Isten igéjén fordul meg minden. Ezért ír ilyet Luther
a Nagykátéban: „... ha az ige együtt van a vízzel, akkor érvé-
nyes a keresztség, még ha nem is társul vele a hit. Mert a hi-
tem nem alkotja, hanem befogadja a keresztséget”.

Mi a keresztség Istentől adott tartalma tehát /amit azon-
ban természetesen csak a valódi Krisztus-hit tud befogadni/?
Megpróbálom most összefoglalni úgy, ahogy az Újszövetség gaz-
dag megfogalmazásban tanúsítja. A keresztség nem más, mint sze-
mélyesen nekem nyújtott megkegyelmezés, közösségbe vonás az ér-
tem meghalt és feltámadott Ur Jézus Krisztussal. Kihirdetése
annak, hogy Isten az én bűneimet, egész bűnös lényemet /öembe-
remet/ Fiának kereszthalálában megítélte, feltámadásában pedig
új és örök életet készített nekem. Elhívás a bűn világából, Is-
ten haragja alól a bűnbocsánat, a megigazulás, az Isten számára
való megszenteltetés életrendjébe, az üdvösségbe. A Sátán ha-
talmából való megszabadításnak, az Ur Jézussal való életközös-
ségbe kerülésnek és az Ő uralma alá helyezettetésnek isteni pe-
csétje. Az Atya gyermekévé fogadás Jézusért, a bűnbocsánat és
a Szentlélek ajándékával. Krisztus halálába való eltemetés és
az újjászületés fürdője /Mk 16,16; ApCsel 2,38-39; Rm 6,1-11;
1Kor 6,11; Gal 3,27; Tit 3,5; 1Pt 3,21 stb./.

Hol van helye a keresztelésnek?

Ott, ahol van ezt az ige által a keresztségben lévő kegyelmet e l f o g a d ó, a Szentlélek által ébresztett h i t ! Különbön visszaélés. Luther ezt jól érezte, amikor pl. 1523-ban a huszita, cseh-morva testvéreknek küldött iratában így fogalmaz: „Hiszen a szentségeket nem szabad és nem lehet élvezni hit nélkül, és ha mégis élveztetnek, az élvezők nagy romlására válnak. Ennek ellenében mi a Krisztus igéi szerint: ,aki hiszen és megkeresztelkedik' stb., azt tanítjuk, hogy megelőzőleg, vagy egyidejűleg kell, hogy hit legyen jelen, ha keresztelünk, különben az isteni felségnek megcsúfolása válnék belőle, mint aki jelen van és kegyelmet kínál, melyet senkisé fogad el.” Mivel a hit szükséges voltát ehnyire komolyan veszi, azért kísérletezik Luther a „csecsemőhit” gondolatával is, azt állítván, „hogy a fiatal gyermekek az egyház hite és az imádság által megtisztíttatnak a hitetlenségtől és az ördögtől, felruháztatnak hittel és úgy kereszteltetnek meg”. Ez utóbbi gondolat azonban már túlmegy a Szentíráson, ilyesmit az Ujszövetségben nem találunk.

Ellenben megtaláljuk az Ujszövetségben annak kijelentését, hogy a hívó szülők gyermekei „szentek” /1Kor 7,14/, mert „ha a gyökér szent, az ágak is azok” /Rm 11,16/, és Péter apostol így prédikál Pünkösdkor: „tiétek ez az ígéret és gyermekeiteké” /ApCsel 2,39/. Ismerjük a háznépével megkeresztelkedő Kornéliusz, Lúdia, a filippii börtönőr és mások történeteit is. Ezek a bibliai alapjai a k e r e s z t y é n családokban gyakorolható gyermekkeresztségnek! Századunk egyik nagynevű lutheránus dogmatikusa, Althaus, rámutat ezzel kapcsolatban arra a követelményre, hogy az egyház nem egyszerűen gyermekeket keresztel, hanem keresztyén családok gyermekeit, akik kezdettől benne állnak a gyülekezetben. A gyermekkeresztség dogmatikai alapja az a tény, hogy Isten a keresztyén családban és gyülekezetben született gyermeket ezzel már kivette a „világból”, igéjének hatáskörébe állította. Ezt a tényt realizálja, hajtja végre a megkeresztelés. A gyermekkeresztség ezért nyugodt lelkiismerettel csak ott gyakorolható, ahol keresztyén szülők gyermekeiket valóban az Urnak „felajánlják”, - bízva abban, hogy a hívó családban és gyülekezetben élő gyermek lelkében

Isten már nagyon korán fölkeltheti a hitet, de /hozzáteszem/ tudva azt is, gyermekeinkért imádkozó alázattal, hogy soha „nem test akaratából” születik az új élet /Jn 1,12-13/.

Az eddig elmondottak alapján bizony, úgy látom, igen felelőtlen a mi keresztelési gyakorlatunk, és azt nem lehet „Isten elénk jövő kegyelmének” szokásos sablonszerű emlegetésével igazolni. Igaz, Luther azt írja, „érvényes a keresztség, még ha nem is társul vele a hit”. De hogyan érvényes? A Nagykátéban azt olvassuk erről: „Ahol azonban nincsen hit, ott csak meddő jel marad”. Ott nem mutatkozhat meg csodálatos tartalma, nem valósulhat meg, hanem ítéletes, romlást eredményező az érvénye. Milyen jó, hogy Isten fölfoghatatlan irgalmából mégis bekövetkezhet a keresztséggel való visszaélés után is az, amire Luther felszólít: „Ha akkor nem hittél, higgy most”, - és akkor valósággá lesz az újjászületés. Csak hát a megkeresztelték nagy számához képest igen kevésszer következik ez be...

Érdemes ezen a ponton szolgálatunk lényege felől elgondolkodnunk. Mi is a megbízatása „Isten titkai sáfárainak”? Mt 28,19-20 nem csupán keresztelési, hanem „tanítvánnyá tevési” parancs! A keresztség a Krisztussal való tényleges életközösségre juttatás szolgálatának összefüggésében van ránk bízva! Nem szakítjuk-e mi azt ki rengetegszer ebből az összefüggésből? Kiszakítva nincs a helyén! „Mert nem azért küldött engem Krisztus, hogy kereszteljek, hanem hogy az evangéliumot hirdessem /evangélizáljak/” - írja erre nézve Pál apostol /1Kor 1,17/. A rám bízott pecsétet csak a megbízó akaratával összhangban használhatom jól... Az Újtestamentum tanúsága szerint Isten megbízásával összhangban, a keresztségben nyújtott, Krisztus halálával és feltámadásával való közösségre elpecsételő kegyelmét megbecsülve, a keresztelésnek az Ur Jézus Krisztushoz megtérőknél és a Krisztushoz tért szülők gyermekeinél van helye.

Ezek után szükségszerűen adódik most az a két Kérdés:

Mikor van és mi az újjászületés, és mihódon újjászületés
fürdője a gyermekkeresztség?

Erre a kettős kérdésre meggyőző és igeszerű választ Althaus 1948-ban megjelent Dogmatikájának gondolatmenetében

találtam /ismertette Dr. Nagy Gyula a LP 1949. júl.-aug. számában/. Althaus megállapítja, hogy az Újszövetség a keresztséget és az újonnszületést nyilvánvaló módon együtt látja /különösen mutatja ezt pl. Tit 3,5; Kol 2,12/, egynek veszi. E megállapítás után rámutat, hogy ez azonban azért van így, azért adódik magától ez az összekapcsolás, mert itt a keresztség általában missziói, tehát felnőtt-keresztség volt, amelyben Isten kegyelmes cselekedete történik, de e g y ú t t a l Isten cselekvésének a Szentlélektől munkált hitben való elfogadása is. Ez a hit pedig, amely a keresztséghez visz, gyökeres életfordulatot, megtérést, a Szentlélek általi új kezdetet jelent. Az újszövetségi kereszttelések jellemzője az, hogy keresztség, megtérés és újjászületés, vagyis a Szentlélek általi valóságos megújulás egyszerre és együtt van.

A továbbiakban a problémát Althaus abban látja, hogy a keresztségnek és az újonnszületésnek ezt az újtestamentumi kapcsolatát Luther és az egész későbbi dogmatika minden további nélkül az általános szokássá lett gyermekkeresztségre is átvitte. Mindebből súlyos nehézségek származtak, olyan fejtegetések, amelyek újszövetségi és reformátori teológiai szempontból képtelenségek. Ebben a helyzetben az egyik megoldási kísérlet a múlt századi új-lutheri teológia volt, mely szerint a keresztség abban az értelemben újjászületés, hogy a kisgyermek lelkébe „a lelki élet csíraszerű kezdetét” oltja be. Ez a „csíra”-fogalom azonban az Írástól teljesen idegen. Egy másik megoldási kísérlet az volt /greifswaldi teológia/, mely szerint a keresztségbeli újjászületés „transzsubjektív” történés, nem az emberben, hanem az ember és Isten viszonyában megy végbe: kegyelembe fogadás. /A gyermekkeresztségre vonatkozóan ezt a „kegyelembe fogadás” meghatározást ugyan el tudom fogadni, de ami konkrétul az újjászületés fogalmát illeti, Althauszal együtt le kell szögezmem:/ Az Újszövetségben az újonnszületés semmiesetre sem az emberen kívüli, transzsubjektív történés, hanem elválaszthatatlan tőle a Szentlélek ajándéka, a hitben való megújulás.

Ezek után Althaus szerint nincs más hátra, mint revidálni a hagyományos tanítást olyan értelemben, hogy a gyermekkeresztség nem tekinthető egyszerűen azonosnak az újszövetségi értelemben vett újjászületéssel. Újszövetségi értelme szerint ugyanis az újonnszületés a hitrejutásban történő existenci-

ális fordulat felülről-valóságát jelöli meg. Tehát azonos az újszövetségi értelemben vett megtéréssel. /Vö. ApCsel 2,38-41; Jn 1,12-13; 1Pt 1,3.23; 2,24-25 stb./

Viszont ennek kimondásával is megáll az, a gyermekként megkereszteltek és úgy hitre jutók vonatkozásában is, hogy kereszttség és újjászületés elválaszthatatlanok egymástól. Idézem Althaut: „A kereszttség hívja el a gyermeket a gyülekezetbe, melyben az igén keresztül a Szentlelkét veszi, melyben tehát az újonnszületés történik. A kereszttség így ígéri és munkálja az újonnszületést. Ez utóbbi akkor megy végbe, amikor az ember hinni kezd. A hit viszont semmi mást nem jelent, mint ezt: engedni, hogy végbemenjen rajtunk, amit a kereszttség jelent, reáállni kereszttségünk alapjára. Az újonnszületés a kereszttség kegyelmének hittel való elfogadása. Ebben az értelemben a gyermekkeresztsegről is áll, hogy az újjászületésnek fürdője.”

Megtérés és újjászületés Isten igéje és hitvallásaink szerint

Mint már utaltam rá, Luthernél és hitvallási iratainkban valóban vannak olyan mondatok, melyek a kereszttségbeli tényleges újjászületést látszanak tanítani. De ezzel szemben ott áll az a rengeteg kijelentésük, amelyekben a megkereszteltek tömegeit úgy szemlélik - a valóságnak megfelelően -, mint akik egyáltalán nincsenek ténylegesen újjászületve. A templomba seregülő /és nyilván megkeresztelt/ népről pl. Luther így beszél: „Ennek soraiban sokan vannak olyanok, akik még nem hisznek, vagy nem keresztyének, sőt nagyobb része csak úgy áll ott s bá-méskodik...” /A német mise.../. A névleg keresztyén Európában az Apologia az igazi egyházzól úgy beszél, hogy „van néhány Isten gyermeke imitt-amott a világban, a különféle birodalmokban, szigeteken, országokban és városokban napkelettől napnyugotig, akik Krisztust és az evangéliumot igazán megismerték” /VII. 21., német szöveg/. A Formula Concordiae pedig rengeteg beszélni arról az emberről, „aki nem tért még meg Istenhez és nem született újjá” /Solida Declaratio II. 53/: „Mivel ugyanis az ember a megtérés előtt halott a bűnben /Ef 2,5/, nem lehet benne lelki dolgok tekintetében semmiféle jót munkáló erő” /SD II. 61/. Az FC újra meg újra együtt emlegeti a megtérést és újjászületést.

Ezt a megtérést, azonosítva az újjászületéssel, úgy mutatja be az FC, mint olyan eseményt, történést, amelynek a valódi keresztyének életében valamikor be kellett következnie, és ilyen szempontból kifejezetten megkülönbözteti a rákövetkezendő naponkénti megtéréstől. Szemléltetik ezt pl. a következő szövegek: „Hogy Isten a megtérésben miképpen teszi a makacs és kedvetlen embert a Szentlélek kényszerítése által készséggé, és hogy az ilyen megtérés után az ember újjászületett akarata a megtérés naponkénti gyakorlásában éppen nem tétlen, hanem együttmunkálkodik a Szentlélek minden cselekedetében, melyeket rajtunk keresztül végez, - mindezt a fentiekben eléggé megmagyaráztuk” /SD II.88/. „Mert a mi megromlott akaratumk megtérése, amely valójában nem egyéb, mint a lelki halálból való feltámasztatása, egyesegyedül Isten munkája” /SD II.87/. A megtérés bekövetkeztének „miképpen”-jéről pedig előzőleg ezt olvashatjuk: „... az ige hirdetés és az ige hallása által munkálkodik Isten, töri össze szívünket és veszi rá az embert, hogy a törvény hirdetésén keresztül bűnét és Isten haragját megismerje, igazi rettegést, bánatot és fájdalmat érezzen szívében; ugyancsak a bűnöknek Krisztusban történt kegyelmes bocsánatáról szóló evangélium hirdetése és hallgatása éleszti fel benne a hitnek kis szikrácskáját: így adatik a szívbe a Szentlélek /aki mindezeket cselekszi/” /SD II. 54/. - Hitvallásaink ilyen megfogalmazásai tökéletes összhangban vannak Isten igéjével, mely a megtérést mint eseményt mutatja be: „miként tértetek meg az Istenhez” /1Thessz 1,9/; és az újjászületést, mint Jézus Krisztusnak személyes módon, néki engedő bizalommal való befogadását határozza meg /1Pt 2,25 vö. Jn 1,12-14/. A megtérés és az újjászületés azonossága azt fejezi ki tehát, hogy a megtérés valóságos emberi döntésfolyamatában az jelenik meg, amit Isten végzett el bennem Szentlelkének csodájaképpen: A bűnömre rádöbbenés, bűnbánat és bűnvallás Isten szerint való szomorúságán keresztül Jézus Krisztusnak, az elveszett bűnösök Üdvözítőjének befogadására nyílik a szívem, hogy immár az Ő uralma alá engedjem magamat /vö. ApCsel 16,14-15/.

Aki magát Isten előtt „elég jó” vagy „nem annyira rossz” embernek tartja még, az még nem tért meg, nem született újjá, és az ige mértéke szerint hitetlen. Ó, de sokan így ülnek a templomainkban! Bennük nem az „evangélikus öntudatot” kell ápol-

gatnunk, - mert ez felelőtlenség és szeretetlenség -, hanem „az igazságot követve szeretetben” /Ef 4,15/ a megtérésre kell hívogatnunk őket. Természetesen ez a megtérés nem mindenkinél pillanatszerű esemény, sőt igen sokaknál hosszú belső érlelődésben következik be, és természetesen, ha bekövetkezik: „Ez a megtérés a keresztyén ember haláláig tart” /Schmalkaldeni C./.

„Akiben elkezdte Isten a munkáját, az kezdi látni egyes bűneit. A megtérésben már mindenestül elveszett bűnös vagyok. S a keresztyén életben való előrehaladás jele: egyre nagyobb bűnössé leszek magam előtt” /Dr. Nagy Gyula, Belmissziói munkaprogramm 1948-49. 39.lp./.

Kitekintés a keresztyén tanítás és nevelés témájára

Amit ebben a tekintetben az eddig leírtak nyomán égetően szükségesnek tartok, azt így tudom összefoglalni: evangélizálva tanító lelkipozítás. A valóban keresztyén tanításnak és nevelésnek döntő eleme az a tudat, a hívó családban is, meg a gyülekezetben is, hogy a hitet nem lehet megtanulni, hitre jutni kell. A tanításban is Isten döntést igénylő és munkáló személyes hívásának kell megszólalnia.

Egyre gennyesedő seb egyházi életünkön a kereszteselési gyakorlatunk. Igaz, a tömbgyülekezetekben talán nem látszik annyira, mint nálunk: rengeteg szomorú tapasztalatot lehet szerezni arról, hogy szülők a kereszteséget ugyan „igénylik”, az egyház közösségétől és tanításától azonban magukat és gyermekeiket is távol tartják. Semmibe veszik a kereszteség tartalmát, eszük ágában sincs gyermeküket az Urnak felajánlani, és félelmetesen látszik, hogy hazug volt a hitvallásuk és az ígéletük. /Dánszentmiklóson pl. a megkereszteselt gyermekek legalább harmadának hiába járok utána több évben is: nem is gondolnak a konfirmációra./

Mit tegyünk? Legalább annyit* mindenképpen, hogy minden kereszteselés előtt legyen lelkipásztori beszélgetés, amelyben elhangzik, hogy mi a kereszteség Isten részéről, és hogy azt csak az Ur Jézus előtt meghódoló őszinte hittel lehet jól fogadni és megbecsülni. /Bár érzésem szerint ez is rendkívül kevés.../ És mit lehet még tenni? Bűnbánattal imádkozni bölcsességért /Jk 1, 5/ és önaltatásból való ébredésünkért /Jel 3,1-6/!

ADAMI LÁSZLÓ EV. LP
2723 NYÁREGYHÁZA
NYÁRY PÁL U. 15.